

ΤΑ ΠΙΟ ΦΑΝΕΡΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΟΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΝ ΜΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πριν ακούσετε οποιαδήποτε άλλη αλήθεια, θα λάβετε μια ασπίδα προστασίας για την παραπλάνηση αν ακούσετε πρώτα αυτήν εδώ: Κάποιοι έχουν επιλέξει τις αλήθειες από τις οποίες κερδίζουν χρήματα είτε φανερά ως απατεώνες, είτε από τις εργασίες και τις συνεργασίες τους. Πολλοί από αυτούς συνήθως είναι και εμφανίζονται επιτυχημένοι και η φωνή τους ακούγεται, ενώ μαζί τους ελπίζουν να δουλέψουν πολλοί άλλοι. Εσείς έχετε την εκτίμηση της αλήθειας για τις περισσότερες πληροφορίες και απόψεις χωρίς καμία έρευνα. Συνήθως εμπιστεύεστε τυφλά με την υπόθεση, ότι όσα μαθαίνετε έχουν εξακριβωθεί και είναι σωστά και με την εντύπωση, ότι πολλοί άλλοι λένε τα ίδια. Εκτιμάτε εύκολα την αξιοπιστία και πείθεστε διότι όπως εκτιμάτε, διευκολύνονται οι προσδοκίες σας. Εντυπωσιάζεστε, δελεάζεστε, ζηλεύετε και φαντάζεστε ότι από τη συμφωνία σας και από τη συνεργασία σας θα κερδίσετε πολλά και το μέλλον θα γίνει πιο βέβαιο. Πολλές φορές πείθεστε επειδή μαζί με τα πιο γνωστά και τα εξακριβωμένα αναμιγνύονται τα ψέματα, οι υπερβολές και εξάγονται συνέπειες μέσα στη φαντασία. Μόνο με την αλήθεια καθαρά διατυπωμένη δεν θα είχατε πεισθεί και ίσως θα είχατε δυσαρεστηθεί. Όλα τα πιστοποιητικά γνώσεων, οι άδειες και οι βραβευμένες ικανότητες για εσάς είναι πιστοποιητικά μό-

νιμης και ισόβιας αξιοπιστίας, για κάθε σκέψη που αυτοί εκφράζουν.¹

(1) Και φυσικά, κανένας δεν θέλει να εκτιμήσει, ότι ο κόσμος είναι πιο πολύπλοκος, με ανεξάντλητες λεπτομέρειες, πιο απρόβλεπτος, με πολλές δυνατές επιλογές αλλά για μια σύντομη ζωή, με την τύχη καθοριστική και με τη γνώση συχνά άσκοπη ή ανεπαρκή.²(2)

Κάποιοι για να εκτιμήσουν τις σκέψεις και την πιθανότητα αλήθειας περιμένουν να δουν πόσα χρήματα θα κερδίσουν. Πολλές φορές αδιαφορούν με τη σκέψη και μόνο ότι θα χάσουν το χρόνο και τις ελπίδες από τις άλλες δράσεις τους. Πρώτα ανιχνεύουν τις αντιδράσεις των άλλων για να εκτιμήσουν την πιθανότητα να κερδίσουν πελάτες, ψηφοφόρους, θεατές και αναγνώστες. Εάν δεν γίνεται παιχνίδι, αν οι σκέψεις και οι απόψεις που εκφράζονται δεν ακούγονται ή αυτές δεν προκαλούν σωματική κινητικότητα, εμπορική κίνηση και πολιτικές εξελίξεις, τότε έτσι απλά αυτοί οι κερδοσκόποι και ιδιοτελείς άνθρωποι εκμηδενίζουν κάθε σημασία και την προοπτική των σκέψεων. Κανένας δεν θέλει να ακούει ή να διαβάζει σκέψεις χωρίς ενδιαφέρον. Όμως, οι σκέψεις με ενδιαφέρον για τους κερδοσκόπους είναι αυτές που φέρνουν χρήματα, γνωριμίες, πελάτες και στην καλύτερη περίπτωση είναι αυτές οι σκέψεις, που θα δώσουν λύση σε ένα άμεσο πρόβλημα ή μια ελπίδα. Το εμπόριο ελπίδων, η δράση με προσδοκίες και η κερδοσκοπία εισβάλλουν στο πνεύμα, διορίζουν την αλήθεια και διευκολύνονται με την αυταπάτη της γνώσης.

Μερικοί εκφράζουν την απορία: Πώς είσαι τόσο βέβαιος για τις απαντήσεις σου ή ότι αυτές είναι τόσο σημαντικές και θα αναστατώ-

σουν την κοινωνία; Μερικοί εκφράζουν την απορία καλόπιστα και μερικοί άλλοι με κακοπιστία. Οι πρώτοι θα ήθελαν να πληροφορηθούν καλύτερα και να μάθουν κατευθείαν τις απαντήσεις, αλλά για διαφορετικούς λόγους δεν το κάνουν. Οι δεύτεροι ψάχνουν λάθη και άλλες αδυναμίες για να αμφισβητήσουν τις απαντήσεις. Για την απάντηση σε αυτή την απορία τους, πρώτα τους απαντώ ότι αυτή η απορία τους είναι μια μεγάλη περιοχή στη δική μου ερευνητική προσπάθεια. Δηλαδή αυτή η απάντηση για το πότε είναι σωστό ή όχι κάτι που λέμε ή σκεφτόμαστε έχει αναζητηθεί στην έρευνά μου. Ένα μεγάλο μέρος του θεωρητικού έργου έχει καταληφθεί από αυτό το ζήτημα και αυτό παρουσιάζω και εξηγώ: Πότε γνωρίζουμε αξιόπιστα και πόση βεβαιότητα να έχουμε; Σπάνια ένας συγγραφέας ή ερευνητής δίνει στον αναγνώστη όχι μόνο απόψεις και πειστικές θεωρίες αλλά και τα διανοητικά εφόδια για να μην πέφτει θύμα πλάνης και εξαπάτησης! Παρατηρώντας τις απαντήσεις και τις αναπτυγμένες σκέψεις από τη μακροχρόνια προσπάθειά μου, διαπιστώνω τα εξής σημάδια για την αξιοπιστία και για τη σημασία τους:

I) ΚΟΙΝΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ. Πρώτον, μιλάμε και σκεφτόμαστε για πράγματα που υπάρχουν και όχι για κάποια φαντασία μας, ούτε για μαρτυρίες. Δηλαδή, για πράγματα τα οποία ο καθένας μπορεί ν' ανιχνεύσει, να ερευνήσει και να εντοπίσει και όχι για πράγματα που αμφισβητούνται εύκολα. Λ.χ. Είμαστε άνθρωποι και σκεφτόμαστε, επικοινωνούμε και συνεργαζόμαστε, τα σώματα ενεργούν και αντιδρούν, κινούνται με διάφορους τρόπους, τα πράγματα αποτελούνται από μικρότερα μέρη και εμφανίζονται με διάφορες

μορφές κλπ. Περιοριζόμαστε σε παρατηρήσεις της δικής μας εμπειρίας και όχι σε αυτές που ακούσαμε ή διαβάσαμε. Δεν βασιζόμαστε σε καμία έτοιμη γνώση που δεν μπορούμε να καταλάβουμε ή να επαληθεύσουμε.

II) ΓΝΩΣΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ. Μιλάμε για τα πράγματα με το συνηθισμένο όνομά τους, χωρίς να ξεχωρίζουμε το ένα πράγμα από το άλλο με ένα ιδιαίτερο όνομα, όπως αν αυτά ήταν πράγματα που δεν έχουν ομοιότητες. Μιλάμε με το λεξιλόγιο το οποίο όλοι καταλαβαίνουν στη γλώσσα τους και με λέξεις οι οποίες σημαδεύουν κοινές παρατηρήσεις στα πράγματα. Με παραδεκτό το μειονέκτημα της ανακρίβειας, αλλά με το περιθώριο για διερεύνηση και για εξακρίβωση όταν χρειαστεί. Έτσι εύκολα, μόνο μέσα από τη γλώσσα φανερώνεται εκπληκτικά, ότι ένα πλήθος πραγμάτων τα οποία περιγράφονται σαν διαφορετικά, με διαφορετικό λεξιλόγιο και σε ξεχωριστές επιστήμες, αυτά όλα είναι σχεδόν ίδια και μεταμορφωμένα τα πιο συνηθισμένα φαινόμενα.³

(3)

III) ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΩΝΤΑΙ. Μιλάμε για τα πράγματα με την αξίωση ότι θα τα υπολογίζουμε ως μέρη ενός ευρύτερου συνόλου και ότι το σύνολο του κόσμου κάπως συμμετέχει για την ύπαρξη αυτών και για το αποτέλεσμα της δράσης τους. Δεν μιλάμε για τα πράγματα με την υπόθεση των ειδικών, ότι αυτά είναι ανεξάρτητα πράγματα και καλά απομονωμένα από ένα πλήθος άλλων φαινομένων. Επομένως, κανένα αποτέλεσμα δεν δεχόμαστε ότι είναι πλήρως βέβαιο

και προσδιορισμένο ακριβώς το ίδιο, έτσι όπως το αιτιολογούμε αποσπασματικά και αφαιρετικά.

IV) ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΕΨΗ. Σκεφτόμαστε και εκτιμάμε ότι κάθε γνώση μας και κάθε άποψη σχηματίζεται διανοητικά, με λέξεις και με έννοιες μέσα στο βιολογικό σώμα μας. Παρατηρούμε ότι άλλο είναι οι έννοιες και οι συλλογισμοί μέσα στη σκέψη μας και άλλο τα πράγματα, τα οποία καθρεφτίζονται μέσα στη σκέψη μας. Με τη γλώσσα αναπόφευκτα αφαιρούνται πληροφορίες για τα πράγματα, και με τη γλώσσα σχηματίζονται και εκφράζονται όλες οι επιστημονικές παρατηρήσεις. Μιλάμε με την επίγνωση για την αδυναμία πλήρους γνώσης.

V) ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΟΛΛΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ. Δεν προσφέρεται μια μόνο απάντηση, η οποία δεν είχε άλλες συνέπειες για άλλα ζητήματα και χωρίς καμία απάντηση για τις νέες απορίες που δημιουργούνται. Δεν μιλάμε για την εξήγηση ενός ξεχωριστού και σπάνιου φαινομένου. Μιλάμε για μεγάλο πακέτο πολλών απαντήσεων και για ερμηνεία από την οποία φανερώνεται πώς ένα πλήθος φαινομένων και πολλά ξεχωριστά ζητήματα συνδέονται μεταξύ τους. Αυτές οι απαντήσεις με τη συνέπεια και με τα απαραίτητα βήματα της σκέψης δεν μπορούν να εκτιμηθούν αποσπασματικά, ενώ δύσκολα αναγνωρίζονται με τον προφορικό λόγο. Γενικά, με τον προφορικό λόγο και με τη συζήτηση θα ήταν ακόμα πιο εύκολη η αμφισβήτηση και η άρνηση πολλών γνώσεων, αν από πριν δεν είχαμε τις γνώσεις κάπου μαζί αποτυπωμένες, μαζί με ένα πλήθος συνεπειών και σχετικών παρατηρή-

σεων και χωρίς την παρεμβολή άσχετων σκέψεων.

VI) ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ. Ακόμα και όταν οι απαντήσεις είναι αμφίβολες και μικρότερης σημασίας, οι δημιουργικές σκέψεις εκτεταμένες σε πολλά βιβλία και μετά από μακροχρόνια ανάπτυξη δεν παύουν να προσφέρουν για την έρευνα και για την αποφυγή πολλών άλλων λαθών. Οι ελλείψεις και τα όποια λάθη δεν αφαιρούν συνολικά τη χρησιμότητα μιας θεωρητικής προσπάθειας και δεν αναιρούν τις επιτυχημένες στιγμές της.

VII) ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΞΕΧΩΡΙΣΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ. Μιλάμε και σκεφτόμαστε για πράγματα, για προϋποθέσεις και για φαινόμενα (από φυσικά μέχρι κοινωνικά), τα οποία συνδέονται μόνιμα, πιο συχνά και πιο πιθανά με τη ζωή μας. Επομένως, κάθε νέα σκέψη και παρατήρηση, κάθε ανατροπή και αμφισβήτηση, κάθε αναθεώρηση και αποσαφήνιση δεν μπορεί να είναι ασήμαντη.

VIII) ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ. Οι σκέψεις περιφέρονται γύρω από παρατηρήσεις στα ορατά πράγματα και οι περισσότερες απόψεις συμπίπτουν ή συμφωνούν με απόψεις των επιστημών. Δεν συγκρούονται με την εμπειρία και όταν αυτό συμβαίνει, τότε αυτή η διένεξη εξηγείται πάλι με παρατηρήσεις στον πραγματικό κόσμο. Δύσκολα θα βρούμε φανταστικά γεγονότα και φανταστικά πράγματα. Αντιθέτως, πολλές φορές μιλάμε απλοποιημένα για φαινόμενα τα οποία σε επιστη-

μονικά βιβλία περιγράφονται και αναλύονται κουραστικά. Όταν είναι απαραίτητο, αξιολογούνται οι γνώσεις και οι πληροφορίες από την επιστήμη.

ΙΧ) ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΕ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ. Οι σκέψεις, η θεωρία και οι παρατηρήσεις είναι διαμορφωμένα σε ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό το γεγονός δεν πρέπει να υποβαθμιστεί, αλλά να εκτιμηθεί σαν μια σπάνια πνευματική προσπάθεια, από την οποία δύσκολα θα συντηρούνταν επιπόλαιες σκέψεις και αντιθέτως, οι σκέψεις έχουν εξεταστεί, συμπληρωθεί και προεκταθεί πολλές φορές και με πολλές αφορμές.

Χ) ΓΝΩΣΗ ΜΕ ΕΠΙΓΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΠΛΗΡΟΥΣ ΓΝΩΣΗΣ. Δεν σκεφτόμαστε για τα πράγματα και για τα γεγονότα με το αξίωμα των απερίσκεπτων και των αφιλοσόφητων, ότι τα πράγματα είναι έτσι ακριβώς όπως εμφανίζονται από τα αισθητήρια όργανά μας και έτσι όπως τα περιγράφουμε. Σκεφτόμαστε για τα πράγματα και γνωρίζουμε, μαζί με τη γνώση για τη μεσολάβηση ενός βιολογικού και πνευματικού φορέα της γνώσης. Σκεφτόμαστε για τα πράγματα, για τα γεγονότα, για τις εξελίξεις και για τις σχέσεις μεταξύ αυτών, μαζί με τη γνώση για τη σχετικότητα της γνώσης (λόγω της θέσης, της στιγμής, της βιολογίας, των μικροδιαφορών στη σύνθεση των βιολογικών σωμάτων, λόγω των επιλογών των πραγμάτων που θέλουμε να γνωρίσουμε και να σκεφτούμε κλπ.). Με λίγα λόγια, δεν σκεφτόμαστε για τα πράγματα με την πλάνη, ότι η γνώση “προέρχεται” αποκλειστικά από αυτά (χωρίς κάποια μεσολάβηση) και χωρίς να έχουμε σκε-

φτεί τι είναι “γνώση”.

ΧΙ) Εφαρμόζονται ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ ώστε τα συμπεράσματα να συμφωνούν με τις αρχικές σκέψεις και να μην οδηγούν στην απόρριψη της αρχικής σκέψης που διατυπώθηκε. Λαμβάνουμε υπόψη τη συνέπεια στην έκφραση των εννοιών, ώστε οι λέξεις να συνθέτουν ένα κατανοητό νόημα. Αναζητάμε στοιχειώδεις συνδέσεις, που όταν τα πράγματα δεν έχουν τότε μια εξέλιξη δεν ακολουθεί ή μια αλληλεπίδραση δεν υπάρχει, με όσα αυτό συνεπάγεται.

Μην περιμένετε... πότε οι καθηγητές σε όλο τον κόσμο θα συγγράψουν τα βιβλία με τις οριστικές απαντήσεις και πότε θα τις αναπαράγουν μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.⁴⁽⁴⁾ Θα περιμένετε περισσότερες πληροφορίες από κάποιο περιοδικό που θα δείτε τυχαία σε μια διαφήμιση ή να σας φέρει τα εντυπωσιακά νέα ο γείτονάς σας; Αν και στις περισσότερες απαντήσεις δεν καταλήξαμε από μια σειρά συνεπών συλλογισμών. Αν και πολλές απόψεις σχηματίστηκαν απροσδιόριστα, χωρίς εστίαση σε ένα μόνο ζήτημα ή σε ένα απλό ερώτημα. Αν και η φαντασία βοήθησε στην ορθολογική ανάπτυξη των σκέψεων. Οι προηγούμενες διαπιστώσεις που απαριθμήθηκαν είναι μερικές προϋποθέσεις για την επιστημονική έρευνα και τελικά για να εξαφανιστούν οι αμφιβολίες. Όταν η γνώση δεν προσφέρεται με αυτές τις προϋποθέσεις, τότε αυτή αναμφίβολα έχει τρωτά σημεία και η γνώση είναι πιο ευάλωτη στην αμφισβήτηση. Επομένως, επιστρέφω το ερώτημα δυσπι-

στίας που γίνεται προς εμένα: Πόσο βέβαιοι είστε για τις δικές σας απαντήσεις και για τις απόψεις σας και από πού αντλείτε τη βεβαιότητά σας; Μήπως εσείς κοροϊδεύετε τον εαυτό σας και τον κόσμο; Αν όχι, τότε μήπως εσείς υπερεκτιμάτε τις δικές σας γνώσεις και μήπως έτσι γίνεστε ανεύθυνοι;

> Η αξιοπιστία των απαντήσεων από τους ειδικούς και οι λύσεις των προβλημάτων... για τις οποίες πολλές φορές πληρώνουμε:

Η απάντηση ή η λύση που δίνουμε μπορεί να είναι σωστή, ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις δίνονται απαντήσεις με πολλές υποθέσεις τις οποίες συνήθως αποκρύβουμε. Δηλαδή, προσδοκούμε ένα αποτέλεσμα με υποθέσεις όπως: Αν θα έχουμε την υγεία μας. Αν θα είναι καλά στην υγεία τους τα άλλα πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος. Αν θα ζούμε στο ίδιο σπίτι, στην ίδια περιοχή, με την ίδια εργασία και με το ίδιο εισόδημα. Αν θα διατηρούνται οι ίδιες φιλίες και συνεργασίες. Αν θα μπορούμε να βρούμε στην αγορά τα ίδια πράγματα και αν θα προσφέρονται οι ίδιες υπηρεσίες. Αν δεν αλλάξουν οι τεχνολογίες στις οποίες εξοικειωθήκαμε. Αν οι γνωστοί και οι φίλοι θα σκέφτονται με τις ίδιες απόψεις και με τις ίδιες εκτιμήσεις. Αν δεν χρειαστεί να πληρώσουμε πολλά χρήματα για ένα έκτακτο γεγονός. Αν θα υλοποιείται η ίδια κυβερνητική πολιτική. Αν δεν διασπείρουν ψέματα εναντίον μας. Αν το αντιαισθητικό ελάττωμα στην επιδερμίδα ή στο σώμα μας δεν διορθωθεί. Αν θα έχουμε την ίδια επιθυμία και υπομονή. Αν δεν χαλάσει η καλή σχέση μας με τα αγαπημένα πρόσωπα. Αν η εμφάνισή μας θα είναι η ίδια. Αν η διαφορά της ηλικίας δεν εμποδίζει. Αν μετά από καλύτερη γνώση και πληροφόρηση δεν αλλάξει η άποψη, η δική μας ή του άλλου. Αν δεν χαλάσει η ερωτική σχέση μας. Αν όσα συνήθως τρώ-

με είναι το ίδιο ασφαλές για την υγεία μας.

Αυτές είναι λίγες πιθανές υποθέσεις, τις οποίες αφήνουμε έξω από τις σκέψεις και τις συζητήσεις, και χωρίς τις λεπτομέρειες της κάθε περίπτωσης. Ενώ θεωρητικά άπειρα "αν" καθορίζουν ή αλλάζουν ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα για κάτι τόσο ασταθές, όπως είναι η ζωή ενός ανθρώπου στο μέλλον και μέσα στην ανισόρροπη κοινωνία. Ακόμα και οι πιο βέβαιες γνώσεις των ειδικών, προβλέπουν τα αποτελέσματα σε φανταστικές συνθήκες, ενώ η εφαρμογή των γνώσεων στον πραγματικό κόσμο δεν εξασφαλίζει τα ίδια αποτελέσματα. Αντιθέτως, ένα πλήθος συνεπειών παράγονται και προκαλούνται με τη συμβολή όλων των λεπτομερειών και όλων των διαφορετικών πραγμάτων και -μη ξεχνάμε- πάντα με τις δικές μας καθοριστικές επιλογές. Γι' αυτό οι έξυπνες προβλέψεις, οι σοφές και προσεκτικές οδηγίες (για τα επιθυμητά αποτελέσματα και έτσι όπως τα πράγματα εμφανίζονται πειστικά), αυτές μπορούν εύκολα να ανατραπούν από ανθρώπους που αγνοούν τα ζητήματα. Δικαιολογημένα όλοι έχουν μια μικρή ή μεγαλύτερη αγωνία μέχρι να δουν τα αποτελέσματα. Δυστυχώς, όμως, και πάλι την επιτυχία μπορούν να ακολουθήσουν απίθανες εκπλήξεις και τα όνειρά μας να διαψευστούν!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Περισσότερα στις σελίδες "Ενημέρωση, γνώση και παραπλάνηση"

(2) "Η ηθική χωρίς γνώση και σκέψη είναι αβάσιμη και ανεπαρκής, ενώ η γνώση χωρίς εσω-διανοητικό προσανατολισμό είναι άσκοπη και παραπλανητική" όπως θα διαβάσετε σε σχετικές ιστοσελίδες.

(3) "Μέσα από τη γλώσσα", δηλαδή: από την προσπάθεια να οριστούν τα νοήματα των λέξεων, από τη λογική ανάλυση των νοημάτων, από την ανίχνευση της σύνδεσης των νοημάτων μεταξύ τους, από το σχηματισμό νέων σκέψεων και φράσεων, από την ανίχνευση ομοιοτήτων και από σχέσεις ακολουθίας. Έτσι διανοητικά και ορθολογικά και από άλλες γλωσσολογικές παρατηρήσεις φανερώνεται εκπληκτικά, ότι μπορούμε να ανακαλύπτουμε φαινόμενα, πιθανούς σχηματισμούς πραγμάτων, αόρατες διασυνδέσεις των πραγμάτων, απαραίτητες σχέσεις για την ύπαρξή τους και προϋποθέσεις για πιθανά γεγονότα. Ακόμα πιο εκπληκτικό είναι, ότι ένα πλήθος πραγμάτων τα οποία περιγράφονται σαν διαφορετικά και με διαφορετικό λεξιλόγιο (λ.χ. μάνα, γυναίκα, γιαγιά) και σε ξεχωριστές επιστήμες, αυτά είναι σχεδόν ίδια και μεταμορφώσεις των πιο συνηθισμένων φαινομένων. Όπως και αντίστροφως, πολλά πράγματα τα οποία εμφανίζουμε με τη γλώσσα σαν ίδια, αυτά έχουν μερικές διαφορές και αποκλίσεις, οι οποίες αποδεικνύονται ανατρεπτικές για μερικές προβλέψεις και για μερικούς σχεδιασμούς μας. Οι παλαιότεροι φιλόσοφοι είχαν αντιληφθεί αυτή την

ερευνητική ικανότητα του ανθρώπινου πνεύματος με παρατήρηση στις σκέψεις του και μπορούσαν με τις ελάχιστες γνώσεις τους να εκφράσουν πρωτότυπες σκέψεις και εκτεταμένες θεωρίες. Πολλές απαντήσεις που περιμέναμε να ακούσουμε από κορυφαίους επιστήμονες, από έκτακτα δελτία ενημέρωσης, μέσα από ερευνητικά εργαστήρια ή συνοδευμένες με άλλες εντυπωσιακές εικόνες, αυτές οι απαντήσεις έχουν δοθεί πιο εύκολα και απροετοίμαστα ή μπορούν να δοθούν μετά από γλωσσολογικές παρατηρήσεις. Λ.χ. ο Σπινόζα είχε συντατίσει την ψυχή με το σώμα και έτσι μπορούσε να σκέφτεται για την ψυχή πιο λεπτομερειακά, διαπιστώνοντας τις διαφορές και τις αποκλίσεις των ψυχικών φαινομένων, όπως αυτές υπήρχαν και στο αντίστοιχο σώμα. Οι λέξεις συνοψίζουν μερικές πρώτες παρατηρήσεις στα πράγματα και μερικές πιο απλές απόψεις, που δεν περιορίζονται σε μερικά ξεχωριστά πράγματα και σε πράγματα χειροπιαστά. Πολλοί ειδικευμένοι δεν γνωρίζουν και δεν έχουν φανταστεί αυτή την ερευνητική ικανότητα μέσα από γλωσσολογικές παρατηρήσεις και με τους απλούς κανόνες της λογικής.

(4) Απάντηση σε όσους θα προσάψουν στον πνευματικό δημιουργό “υπεροψία”, ιδιαίτερα όταν μιλάμε για το “Σύμπαν”. Όταν μιλάμε για το Σύμπαν και για την αρχή του κόσμου δεν υπονοούμε, ότι έχουμε γνώση για όσα υπάρχουν και για όσα συμβαίνουν και καμία αίσθηση παντογνωσίας -όπως θα ταίριαζε πειστικά η λέξη “παντογνωσία”. Αντιθέτως, όπως πολλοί φιλόσοφοι αναγνωρίζουμε, ότι ένα πλήθος πραγμάτων τα οποία αντιλαμβανόμαστε είναι λιγότερο γνωστά απ' όσο νο-

μίζουμε. Δεν γνωρίζουμε αρκετά ούτε καν τα πράγματα που είναι δίπλα μας. Εμείς ως ερευνητές παρατηρούμε τις ομοιότητες σε ένα πλήθος διαφορετικών πραγμάτων, τα κοινά τους γνωρίσματα και ορισμένα φαινόμενα τα οποία εμπλέκονται σε όλα τα πράγματα. Δίνουμε εξηγήσεις για το πώς αυτά τα φαινόμενα συνδέονται μεταξύ τους και αν υπάρχουν νόμοι που εφαρμόζονται στη φύση για όλα τα μέρη της. Σε άλλες σελίδες έχω αναπτύξει το ζήτημα, πώς η γνώση κάνει τον άνθρωπο να ξεπερνάει τα όρια της βέβαιης γνώσης... μέχρι και για να εξαπατήσει. Ακόμα έχω σχεδιάσει εικόνες όπου στη μια πλευρά φαίνεται η κακή δύναμη της γνώσης και στην άλλη πλευρά η απραξία λόγω (Σωκρατικής) επίγνωσης της άγνοιας.

* Συμπληρωματικές σειρές για την εκτίμηση της αλήθειας, έτσι όπως είχαν διατυπωθεί πολλά χρόνια πριν, για να τονιστεί, ότι η αξιοπιστία έχει νόημα όταν κερδίζεται με γνώση την οποία μπορούμε εύκολα και γρήγορα να την επιβεβαιώσουμε. Απλές σκέψεις, με τις οποίες πολλοί θα συμφωνήσουν, όμως πολύ συχνά αυτές δεν εφαρμόζονται: “Δε δικαιολογείται με τίποτε να μας εκτρέπουν από την αναγνώριση της αξιοπιστίας: Η «τυφλή» πίστη, ο αριθμός εκείνων που συμφωνούν ή διαφωνούν, οι διαθέσεις μας, η ευκολία ή η δυσκολία να καταλάβουμε, η ευκολία ή η δυσκολία της ανακάλυψης, η αξιοπιστία όσων υποστηρίζουν, η χρησιμότητα για τους σκοπούς μας, η αμφισβήτηση χωρίς όρους, οι ομοιότητες, όπως γενικά

οι ενδείξεις. Πρέπει να εκτιμάμε την ορθότητα και τη βεβαιότητα της γνώσης παρόμοια, όπως αποφασίζουμε για την τύχη μιας ανθρώπινη ζωής στο ποινικό δικαστήριο, αναγνωρίζοντας έτσι τα όρια της πραγματικής γνώσης μας και περιορίζοντας τη δυνατότητα να μας παρασύρουν, να μας εκμεταλλευτούν, να μας «παραμυθιάσουν» και να βρεθούμε απροετοίμαστοι. Η σταθερή πίστη σε αβάσιμες, αναπόδεικτες, απρόσεκτες και αποσπασματικές απόψεις, τις οποίες αποκαλούμε «γνώμες», αναμφίβολα εξυπηρετεί όσους έχουν λόγους να μπορούν να μας τις αλλάξουν, όταν και όπως εκείνοι το καθορίσουν, μ' έναν από τους αναρίθμητους ευφυείς τρόπους. Εξυπηρετεί και εμάς τους ίδιους... για να μην τις αλλάξουμε, γιατί φοβόμαστε τις συνέπειες και θεωρούμε ανώφελο να στοχαζόμαστε με σκοπό την ανακάλυψη της άγνοιας και της βάσιμης βεβαιότητας. Ανάμεσα στα δυο άκρα, της ευπιστίας και της δυσπιστίας, θα είμαστε πιο κοντά στην πραγματικότητα, ισχυρότεροι, προετοιμασμένοι και με πιο απεριόριστη διάνοια, όταν ρέπουμε στην αμφισβήτηση και στην αναζήτηση". (*Η Θεολογία της Επιστήμης*, ©2000)

- > Μην πεις ότι δεν ήξερες
  - > Μάθε πριν σου τύχει
    - > Σκέψου καλύτερα, δράσε λιγότερο
    - > Δραπέτευσε από τις φαντασιώσεις σου
    - > Τα χειρότερα δεν θα τα αποφύγεις όσο έξυπνα και να δράσεις

Διεπιστημονική γνώση και ενοποιημένη Απάντηση, δηλαδή:

✓ Ηθική / Ψυχολογική ✓ Λογική ✓ Πολιτική ✓ Κοσμολογική

> Μιλάμε για μεγάλο πακέτο πολλών απαντήσεων και για ερμηνεία από την οποία φανερώνεται πώς συνδέονται μεταξύ τους ένα πλήθος φαινομένων και πολλά ξεχωριστά ζητήματα. Να το αναλύσουμε λίγο... (Ξεχωριστές σελίδες σε ξεχωριστό αρχείο κειμένου. Όνομα ιστοσελίδας [unification.htm](#) και όνομα αρχείου [unification_B5_TNR.pdf](#)).

Σύμφωνα με τους Ευρωπαϊκούς Νόμους και τους Διεθνείς Κανονισμούς για την πνευματική ιδιοκτησία (Ν. 100/1975, 2121/1993 και λοιποί εν γένει κανόνες Διεθνούς Δικαίου), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση του συγγραφικού έργου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, φωτογραφικό κλπ.) χωρίς προηγούμενη άδεια του δημιουργού. Για τα συγκεκριμένα αποσπάσματα και τις περιλήψεις, ο δημιουργός δεν απαιτεί να ζητηθεί γραπτή άδεια για την αντιγραφή, την αναδημοσίευση, τη μετάφραση και για την εκτύπωση αυτών, υπό το σαφή όρο να γίνεται υπόδειξη της πηγής και του δημιουργού και μη κερδοσκοπική χρήση.

All Rights Reserved

©Κωνσταντίνος Γ. Νικολουδάκης

18541 Πειραιάς

E-mail: filosofiagr@yahoo.gr

Web site : <https://www.kosmologia.gr>, <https://www.cosmonomy.eu>

1 Περισσότερα στις σελίδες "Ενημέρωση, γνώση και παραπλάνηση"

2 “Η ηθική χωρίς γνώση και σκέψη είναι αβάσιμη και ανεπαρκής, ενώ η γνώση χωρίς εσω-διανοητικό προσανατολισμό είναι άσκοπη και παραπλανητική” όπως θα διαβάσετε σε σχετικές ιστοσελίδες.

3 Η σημείωση είναι πιο πάνω στη σελ 8

4 Η σημείωση είναι πιο πάνω στη σελ 9